

VERZORGINGSSTAAT

1 WAAROM WERKEN WE?

VRAGEN blz. 152

1. **Ja**, ook onbetaald werk is arbeid, ook al is het soms de vraag of er sprake is van een maatschappelijk geregelde behoefte.
2. 'Economisch nut' van werk wil zeggen dat er een maatschappelijke vraag is naar het geleverde product of de dienst.
Voorbeeld: naar benzine en medicijnen bestaat een vraag. Er bestaat geen of weinig vraag naar hobbyproducten als borduurwerkjes, amateurfotografie, verzamelde schelpen, enzovoort.
Enkele voorbeelden van economisch nuttige activiteiten:
 - koken in een restaurant;
 - schoonmaken van kantoren;
 - auto's repareren in de garage;
 - kas opmaken in de winkel.
3. De **materiële** functie van arbeid is: inkomen verkrijgen.
Hiermee worden de materiële basisbehoeften bevredigd.
De **immateriële** functie van arbeid is het verkrijgen van zekerheid, status en een identiteit.
Vraag aan leerlingen hoe lang zij werk denken vol te houden dat goed verdient, maar heel vervelend is of geen status heeft.
4. Groepen die niet mogen of hoeven werken volgens de wettelijke regelingen (*drie uit vijf*):
 - kinderen tot 16 jaar;
 - 65-plussers;
 - zieken (en arbeidsongeschikten);
Werknemers die op of ná 1 januari 2006 arbeidsongeschikt werden, vallen na twee jaar ziekte onder de WIA, de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen. De WIA volgde per die datum de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) op. Op grond van de WIA zijn twee regelingen mogelijk: de Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA) en de Regeling inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA).
 - personen met een geestelijke of lichamelijke handicap;
 - gedetineerden.
5. Vaak hebben mensen werk waarin hun lichamelijke behoeften en die aan veiligheid en zekerheid vervuld worden, maar hun behoefte aan zelfrealisatie niet. Een van hun werk afwijkende hobby biedt vaak wel die mogelijkheid.
6. Maatschappelijke gevolgen van **sociale ongelijkheid**:
 - Er ontstaat een tweedeling: mensen die wél en mensen die níet meedelen in de welvaart.
 - Dit kan tot onbegrip en vijandigheid leiden.
Rijkere zullen zeggen: de armen grijpen hun kansen niet. De armen vinden dat zij uitgesloten worden. Dit kan voor hen een reden zijn om illegaal gedrag te vertonen: uitkeringsfraude of stelen.
 - Sociale ongelijkheid kan het uitzicht op een betere maatschappelijke positie ontnemen.
Armen blijven arm; ze hebben geen perspectief om op te klimmen.

7. Dat arbeid een **sociaal grondrecht** is, zegt dat we arbeid zien als een belangrijke mogelijkheid tot zelfontplooiing.
Laat de leerlingen reageren op de stelling "In Nederland is het arbeidsethos: 'werken moet'."
8. a. **Mannenarbeid** wordt beter gewaardeerd, omdat:
- het vaak leidinggevende banen zijn;
 - mannen in beter betaalde omgevingen werken in het bedrijfsleven; vrouwen werken vaker in minder goed betaalde omgevingen als zorg- en welzijnswerk;
 - mannen vaker fulltime functies hebben.
- Daarmee zijn ze waardevoller voor hun werkgever.*
- b. *Eigen mening leerling.*
Voorbeelden van argumenten:
 Het onderscheid zal in de toekomst **kleiner** worden. Vrouwen krijgen betere carrièrekansen nu er steeds betere kinderopvangmogelijkheden komen.
 Het onderscheid zal in de toekomst **groter** worden, als door de vergrijzing fulltimers nóg schaarser worden en vrouwen vooral parttime blijven werken.
9. *Eigen uitwerking leerling.*
Voorbeeldantwoord: iemands maatschappelijke positie wordt vooral beoordeeld naar de bezittingen die hij heeft want dat is goed waarneembaar voor iedereen.
Andere mogelijkheden: wat iemand doet of iemands afkomst.

10. **WAARDEN EN BEROEPEN** blz. 153

*U kunt iedere leerling **individueel** het schema laten invullen.*
Vervolgens kunnen de leerlingen hun keuzes in groepjes bespreken.
*U kunt ook **klassikaal** turven wie dezelfde waarden aan dezelfde beroepen geeft.*
Vraag de leerlingen daarbij naar hun motivatie.

Het ingevulde schema hieronder geeft u enkele suggesties voor antwoorden, die uiteraard voor discussie vatbaar blijven. Geef aan dat de genoemde waarden over het algemeen bij sommige beroepen weinig of juist sterk aanwezig zijn, behoudens individuele verschillen. Voorbeeld: de meeste artsen hebben een vrij hoge status, maar een arts waarvan medische vergissingen bekend zijn geworden, heeft minder status.

Wilt of kunt u weinig tijd aan de nabespreking besteden? Beperk u dan tot de vier vetgedrukte waarden uit het schema. Deze laten een duidelijke tegenstelling zien tussen beroepen.

waarde	arts	reclame-ontwerper	directie-secretaresse	verpleger gehandicapten	kunst-schilder	vertegenwoordiger	banketbakker	baliemedewerker bank
Vrijheid		+	-	-	+		-	-
Status	+	+	+	-	-			
Dienstbaarheid	+		+	+	-	-	+	+
Prestatiedrang	+	+	+	-				
Plichtsgevoel	+		+	+	-	-		
Stiptheid	+		+		-		+	+
Sociale	+	-	-	+	-	-		
Creativiteit	-	+	-	-	+			-
Rijkdom			-	-	- / +		-	-
Eerlijkheid	+		+	+		-		
Collegialiteit		-	+	+	-	-	+	+

11. **WELKE FOTO WEG?** blz. 153

Eigen uitwerking leerling.

Voorbeelden van antwoorden:

Foto b hoort er niet bij, want daar werkt iemand alleen. Op de andere foto's is sprake van samenwerking.

Foto c hoort er niet bij, want daar is sprake van hoofdarbeid. Op de andere foto's zijn mensen vooral lichamelijk actief.

Foto c hoort er niet bij, want daar is sprake van een hoge maatschappelijke status (hoofdarbeid, leiding geven).

12. **BEROEP EN STATUS** blz. 154

- a. *Er is sprake van een persoonlijke uitwerking, want er bestaat geen objectieve meetlat. Zo zien sportliefhebbers prof tennisers als mensen met een hoge status. Anderen beschouwen deze spelers als 'miljonairs die in korte broek tegen een balletje slaan'. Ook speelt het succes mee dat iemand heeft. Roger Federer of Rafael Nadal, de nummers één en twee van de wereld, hebben aanzienlijk meer status dan nummer 67 op de ranglijst. Denk ook aan het beroep van kok. Een tv-kok of iemand die in een toprestaurant werkt, heeft vaak een hoge status. Een kok in een ziekenhuis moet het met veel minder status stellen.*

Voorbeelduitwerking:

- | | | |
|---------------------------------------|------------------------------|--------------------------|
| 1. chirurg | 6. computerprogrammeur | 12. groentewinkelier |
| 2. rechter | 7. journalist | 13. kok |
| 3. notaris | 8. politieagent | 14. vrachtwagenchauffeur |
| 4. prof tennisser | 9. verzekeringsagent | 15. telefoniste |
| 5. leraar in het voortgezet onderwijs | 10. ambachtelijk meubelmaker | 16. kelner |
| | 11. verpleegkundige | |

- b. *Mensen die laag op een dergelijke ranglijst staan, kunnen onterecht een minderwaardigheidsgevoel krijgen. De status van een beroep zegt niets over het vermogen, de inzet en de kwaliteit waarmee individuele mensen hun beroep uitoefenen. Door de indeling naar status kunnen **stereotiepe beelden** van beroepen ontstaan die weer kunnen leiden tot **vooroordelen**.*
- c. *Eigen uitwerking leerling. In de regel is bij de hoogste drie beroepen veel studie of training vereist en bij de laagste drie maar weinig.*
- d. *Eigen uitwerking leerling. Als blijkt dat de leerlingen aanzienlijke verschillen in de uitwerking laten zien, kunt u naar hun motieven vragen. Juist deze verklaringen maken het begrip 'status' inzichtelijk en concreet.*

13. **GENIETEN VAN JE WERK** blz. 154

- a. **Ja.** Hij waardeert de samenwerking met zijn collega's en ziet zijn werkzaamheden als een boeiende uitdaging.
Gezien zijn functie mag je aannemen, dat hij een vaste baan heeft met een goed salaris.
- b. - De werkomgeving.
- Het internationale karakter van het bedrijf.
- De werkzaamheden: visies ontwikkelen, problemen oplossen, mensen sturen.
- De uitdaging om communicatielijnen te verbeteren.
- Hij heeft invloed op wat er gebeurt.
- Het werk daagt hem uit.
- c. Het **arbeidsethos** van Jan is dat werk een groot deel van je leven beheerst en dat hij dat zeer waardeert.

14. **ARMIN VAN BUUREN EN DJ TIËSTO** blz. 155

- a. In hun geval is vooral talent de reden voor hun hoge status.
Status wordt bepaald door inkomen, macht, kennis of talent.
- b. Vaardigheden als:
- gevoel voor trends en ontwikkelingen;
- vaardigheid om groepen mensen te bespelen;
- creativiteit en gevoel voor ritme;
- kunnen omgaan met flexibele werktijden, veel reizen en (inter)nationale bekendheid.

Klassengesprek over de stelling "Armin van Buuren en DJ Tiësto hebben het mooiste beroep van de wereld."

15. **IN HET NIEUWS** blz. 155

- a. *Eigen antwoord leerling.*
*Misschien gaat het haar vooral om de behoefte aan **erkenning en waardering**.*
Alle andere functies gelden in meer of mindere mate ook.
- b. - Haar **inkomen**: zij is een van de best betaalde modellen ter wereld.
Hierdoor onderscheidt zij zich van andere modellen.
- Haar **aanleg** en ervaring: haar lijf en modelervaring zijn de basis voor haar succes.
- Haar **macht** en verantwoordelijkheid: zij heeft door haar uitstraling invloed op veel mensen.
Doutzen is ambassadeur voor diverse doelen, zoals voor de campagne "Praat mar Frysk" om de Friese taal te promoten en voor dance4life (organisatie om hiv en aids terug te dringen).
- c. *Eigen antwoord leerling.*
In het antwoord kan naar voren komen dat je als model vaak van huis bent, je familie en vrienden niet vaak ziet, moeilijk een relatie kunt aangaan (of in stand kunt houden). Je moet altijd op je figuur letten (dat bepaalt ook je uitgaansgedrag), je kunt niet zomaar je haar in een andere kleur verven of onflatterende kleding dragen. En als beroemdheid heb je altijd te maken met de (roddel)pers.

In juni 2010 vertelde Doutzen aan tijdschrift Marie Claire: "Alleen inchecken in een prachtig hotel, alleen aankomen op mijn ruime kamer... Het is verwend om te denken dat je een bepaald niveau kunt behalen in je werk en dat daar geen prijskaartje aan hangt."

Discussie over de stelling "De hoge status en het hoge salaris van topmodellen staat in geen verhouding tot hun feitelijke werkzaamheden."

DISCUSSIE?! blz. 155

Zie de toelichting *Klassengesprekken aan het begin van deze handleiding.*

"Als ik een miljoen euro in de loterij win, stop ik meteen met werken."

Betrek bij deze stelling de piramide van Maslow.

argument **voor**: Geniet van het leven: je hoeft je niet meer in te spannen voor de basisvoorzieningen in je leven.

argument **tegen**: Werken voorziet ook in een bepaalde zingeving in je leven en biedt ontplooiingsmogelijkheden. Kijk eens hoe bijvoorbeeld sommige topsporters of 65-plussers in een 'zwart gat' vallen als ze zijn gestopt met werken.

"Iemand die werkloos is, moet met zijn of haar vrijwilligerswerk stoppen als er een betaalde baan beschikbaar is."

argument **voor**: Het is niet eerlijk tegenover de belastingbetaler dat mensen iets leuks en vrijblijvends doen, terwijl ze een uitkering ontvangen. Vrijwilligerswerk is wel erg relaxt als je dat vergelijkt met echt werk.

argument **tegen**: Vrijwilligerswerk mag niet verdwijnen. Kijk maar wat er allemaal in Nederland niet meer functioneert als vrijwilligerswerk geheel verdwijnt: verenigingen, stichtingen, patiëntenhulp in het ziekenhuis, buurhuiswerk, hulp in het basisonderwijs, enzovoort.

"Vrouwen moeten het krijgen van kinderen niet laten afhangen van hun beroeps carrière."

argument **voor**: De keuze voor het moederschap moet je op een niet te late leeftijd nemen zodat kinderen geen oude moeder hebben als ze in de pubertijd zitten.

argument **tegen**: Onzinnige stelling, tenzij je de stelling uitbreidt met: "Ook mannen moeten het krijgen van kinderen ..."

"Als je jezelf niet kunt ontplooien in je werksituatie kun je er beter mee stoppen."

Betrek bij deze stelling de piramide van Maslow.

argument **voor**: Het is belangrijk dat je je kunt ontwikkelen in je werk. Dat motiveert en maakt het werk leuk.

argument **tegen**: Ontplooiing is lang niet altijd nodig. Een goed inkomen en leuke collega's kunnen een gebrek aan ontplooiingsmogelijkheden makkelijk compenseren.

4 VAN NACHTWAKERSSTAAT TOT VERZORGINGSSTAAT

VRAGEN blz. 164

1. In een **vrijemarkteconomie** bemoeit de overheid zich niet met de markt. De wisselwerking van vraag en aanbod bepaalt de prijs die voor een product (en voor arbeid) betaald moet worden.
2. **Nee**, in Nederland bemoeit de overheid zich wel met de markt door het opleggen van regels aan bedrijven. Er is in Nederland sprake van een **gemengde economie**, waarbij naast de markt ook de overheid een grote rol speelt.
3. Dat was vooral een omslag voor de **liberalen**, want hun uitgangspunt is een passieve overheid die zo min mogelijk ingrijpt.
4. a. Sociaaldemocraten vinden dat **zwakkere groepen** als werklozen, ouderen en zieken moeilijker voor zichzelf kunnen zorgen dan sterkere groepen.
b. De overheid moet de positie van deze groepen verbeteren door in te grijpen in de economische verhoudingen.
5. Sociaaldemocraten: werknemers kregen meer **rechten** en **inkomenszekerheid**.
Christendemocraten: er kwam meer **samenwerking** tussen **werkgevers** en **werknemers**.
Dit gebeurde in de vorm van overlegorganen.
6. a. Dat zij voor iedereen in de samenleving beschikbaar zijn.
b. Andere voorbeelden van collectieve voorzieningen zijn: recreatieterreinen, bibliotheek, sportaccommodaties, brandweer, beheer van dijken en gemalen.
Laat leerlingen de collectieve voorzieningen noemen waaraan zij meer geld zouden besteden als ze zelf minister zouden zijn. Vraag uiteraard om het motief van hun antwoord.
7. Een terughoudende overheid stimuleert de **zelfredzaamheid** van burgers.
Bovendien kost het burgers en bedrijfsleven **minder belastinggeld**.
8. *Eigen mening leerling.*
Voorbeeld van een antwoord.
*De christendemocraten nemen een **tussenpositie** in. Zij willen dat de overheid zich niet te veel bemoeit met de economie; tegelijkertijd willen ze óók dat de zwakkeren beschermd worden.*
9. Ecologen zijn voor een **gemengde economie**. Vanuit het oogpunt van milieubehoud is een sturende overheid noodzakelijk.

10. ONTWIKKELING VERZORGINGSSTAAT blz. 165

	negentiende eeuw	1945 tot nu
soort staat	Nachtwakersstaat	Verzorgingsstaat
economisch systeem	Vrijemarkteconomie	Gemengde economie
rol van de overheid	Terughoudende rol	Sturende rol
taken van de overheid	Bescherming van de rechtsorde	Zorg voor werkgelegenheid, bestaanszekerheid en welzijn

11. **STANDPUNTEN** blz. 165

standpunt	visie
1. De koppeling tussen lonen en uitkeringen moet zo veel mogelijk gehandhaafd blijven.	Sociaaldemocratische visie. <i>Verbeteren van de positie van de zwakkeren op de arbeidsmarkt.</i>
2. Het minimumloon moet worden afgeschaft. Daardoor wordt arbeid goedkoper en creëren we nieuwe banen.	Liberale visie. <i>Economische vrijheid voor bedrijven.</i>
3. De sociale partners moeten samen een verantwoord loonmatigingsbeleid voeren.	Christendemocratische visie. <i>Gezamenlijke verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers.</i>
4. De staat moet zich garant stellen voor een lage basisuitkering. Wie een hogere uitkering wil, moet zich bijverzekeren.	Liberale visie. <i>Liberalen zijn voor een veel minder uitgebreid socialezekerheidsstelsel, waarin alleen een minimumuitkering gegarandeerd wordt. Wat mensen extra willen, moeten zij particulier bijverzekeren.</i>
5. Buren, familie en maatschappelijke organisaties kunnen een deel van de verzorgende taken van de overheid overnemen.	Christendemocratische visie. <i>Mensen moeten meer voor elkaar zorgen. Pas als dat niet lukt, heeft de overheid een aanvullende rol.</i>
6. De belastingen voor de hogere inkomens moeten omhoog, zodat de overheid nieuwe arbeidsplaatsen kan creëren.	Sociaaldemocratische visie. <i>De overheid moet de economie sturen, dus werkgelegenheid scheppen en werkloosheid bestrijden.</i>
7. De studiefinanciering voor kinderen van rijke ouders moet omlaag. De ouders kunnen zelf bijdragen aan de studie van hun kinderen.	Christendemocratische visie. <i>Aanvullende rol van de overheid. Men mag pas een beroep doen op de overheid als familie niet voldoende kan helpen.</i>
8. Burgers moeten weer voor elkaar opkomen. Ze kunnen niet eenzijdig alle problemen afwentelen op de staat.	Christendemocratische visie. <i>Mensen moeten meer voor elkaar zorgen.</i>
9. Op alle producten moet een belasting komen die overeenkomt met de energie die nodig was om het product te maken.	Ecologische visie. <i>Milieubewuste maatregelen passen in de ecologisch economische orde.</i>

12. **TIJDLIJN SOCIALE WETGEVING** blz. 166

- a. Sociale wetten verdeeld naar doelgroep in chronologische volgorde.

jongeren	werknemers	algemeen
1874 Kinderwet	1895 Veiligheidswet	1854 Armenwet
1901 Leerplichtwet	1901 Ongevallenwet	1901 Woningwet
1939 Kinderbijslagwet	1913 Invaliditeitswet	1919 Vrijwillige Ouderdomswet was voor 'niet loontrekkers' en vanaf 1923 voor alle rijksingezetenen
	1917 Werkloosheidsbesluit	1956 Algemene Ouderdomswet
		1965 Algemene Bijstandswet
	1930 Ziektewet	1983 Arbeid wordt een grondrecht
	1967 Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering	
	1980 Arbowet	

- b. Voor de Armenwet werden hulpbehoevenden geholpen door **liefdadigheidsinstellingen**, zoals de kerken en organisaties die waren opgezet door rijke burgers.
- c. Voorlopers van de WIA: de **Ongevallenwet** uit 1901, de **Invaliditeitswet** uit 1913 en de **Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering** uit 1967.
- d. Voorloper van de Algemene Bijstandswet: de **Armenwet** uit 1854.

13. **WELKE WET?** blz. 166

Foto 1: de Arbowet.

Foto 2: de Algemene Bijstandswet.

Foto 3: de Leerplichtwet.

14. **TABOEWOORDEN** blz. 167

Zie de uitleg in deze handleiding (pag. 40/41) over de 'Thinking skill' Taboewoorden, **werkboek** pag. 34.

Voorbeelden van antwoorden:

- a. **begrip: vrijemarkteconomie**

taboewoorden: vraag, concurrentie, prijs, goederen

omschrijving: een economie waarin bedrijven zelf de aard en omvang van hun producten mogen bepalen.

of: een economie waarin bedrijven niet gehinderd worden door beperkende maatregelen van de overheid.

begrip: nachtwakersstaat

taboewoorden: staat, rechtsorde, beperken, overheid

omschrijving: een samenleving met een bestuur dat maar weinig handelend optreedt.

of: een samenleving waarin het bestuur eigenlijk alleen als politie optreedt.

begrip: verzorgingsstaat

taboewoorden: overheid, welzijn, burgers, taken

omschrijving: een samenleving waarin de risico's van ouderdom, ziekte, overlijden, niet geschoold zijn en armoede collectief zijn geregeld.

b. begrip: **conjunctuur**

taboewoorden: economie, werkgelegenheid, overheid, arbeid

omschrijving: de terugkerende schommeling in de welvaart die het gevolg is een groeiende of afnemende afzet van producten en diensten.

begrip: **collectieve voorzieningen**

taboewoorden: wet, sociale, garandeert, overheid

omschrijving: regeling die voor alle burgers geldt en die vooral gericht is op veiligheid, vorming en welzijn.

15. **MINIMUMLOON - AFSCHAFFEN OF NIET?** blz. 167

Het gaat hier om een zeer omvangrijke opdracht. Het valt daarom te overwegen om het zoeken naar informatie te verdelen over verschillende groepen. Zo kan de ene groep de aspecten die bij het minimumloon een rol spelen achterhalen; een andere groep kan de belangen en visies van werkgevers en werknemers onderzoeken; een derde groep concentreert zich op de standpunten van politieke partijen.

De gevonden informatie kan worden gedeeld met andere groepen, waarna elke groep de analyse voor zichzelf kan maken.

5 DE VERZORGINGSSTAAT

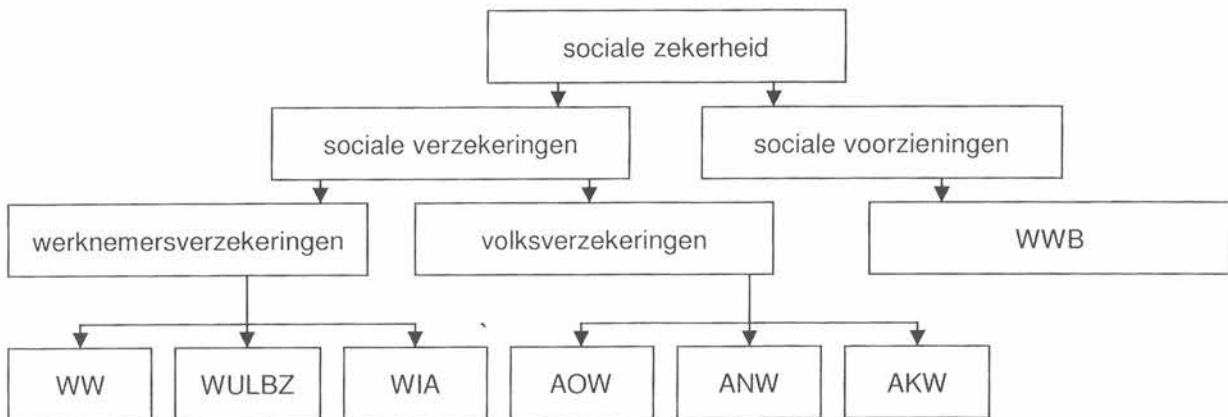
VRAGEN blz. 168

1. Kenmerken van een **planeconomie**:
 - De productiemiddelen zijn in handen van de staat.
 - Gelijkheid van burgers staat voorop.
 - De overheid regelt de werkgelegenheid.
 - Burgers moeten zich schikken naar de regels die de overheid hen oplegt.
De voormalige Sovjet-Unie en de Oostbloklanden kenden geen 'officiële' werkloosheid. Werkloosheid werd tegen gegaan door machinale arbeid en automatisering op een laag peil te houden. Ook waren er veel 'zinloze' taken, zoals toezichhouders bij de roltrappen van de metro.
2. Twee landen met een planeconomie zijn Cuba en Noord-Korea.
Vraag: wat is het politieke kenmerk van beide landen? (communistische dictaturen)
3. In het **communistische** model regelt de **overheid** de hele sociale zekerheid. In het **Amerikaanse** model moet de **burger zelf** voor zijn sociale zekerheid zorgen. Onze **verzorgingsstaat** is een **tussenweg**: een mix van eigen initiatief en een verantwoordelijke overheid.
4. Sociale **voorzieningen** zijn regelingen voor situaties waarvoor **geen verzekering** bestaat. Ze worden betaald uit belastingopbrengsten (de algemene middelen). Sociale **verzekeringen** verzekeren mensen tegen bepaalde risico's. De betrokken betalen (deels) zelf de **premie**.
5. **Volksverzekeringen** zijn voor iedereen bestemd. Iedereen die in Nederland woont en/of werkt betaalt daar premie voor.
Uitkeringen op grond van volksverzekeringen zijn in de regel niet gekoppeld aan het verdiende loon. Werknemersverzekeringen zijn bestemd voor werknemers en worden gezamenlijk betaald door werknemers en werkgevers.
De uitkering van werknemersverzekeringen is gekoppeld aan het laatstverdiende loon.
6. Sociale **voorzieningen** zijn bestemd voor mensen die geen aanspraak kunnen maken op andere sociale verzekeringen.
7. De termijn van de WULBZ is van één naar twee jaar gegaan om de **instroom** in de **WIA** te **vermindern**.
8. **Ja**, iemand kan bijvoorbeeld een lage WW-uitkering hebben met daarnaast een aanvullende bijstandsuitkering die het bestaansminimum garandeert.
9. *Argumenten:*
 - Er is geen minimumloon.
 - Veel mensen hebben twee banen nodig om rond te kunnen komen.
 - Er zijn weinig voorzieningen voor werklozen. In sommige gevallen ontbreekt zelfs de bijstand.

10. **WAT HOORT BIJ WAT?** blz. 169

- | | |
|------------------|---|
| Verzorgingsstaat | g. Staat waarin de overheid zich verantwoordelijk stelt voor het welzijn van de burgers. |
| AOW | c. Pensioenuitkering waarop iedere burger vanaf zijn 65ste recht heeft. |
| ANW | a. Voorziening die voorziet in een inkomen voor weduwnaars, weduwen en minderjarige wezen. |
| WIA | d. Wet die de uitkeringen regelt van mensen die geheel of gedeeltelijk niet meer kunnen werken. |
| WW | b. Werknemersverzekering die recht geeft op een uitkering als je ontslagen wordt. |
| WWB | e. Wet die het vangnet vormt onder het stelsel van de sociale zekerheid. |
| Huurtoeslag | f. Tegemoetkoming in de huurkosten voor de minima. |

11. **OVERZICHT SOCIALE ZEKERHEID** blz. 169



12. **MAATSCHAPPELIJKE STAGES** blz. 169

Deze opdracht is zeer actueel, omdat de overheid al snel wil realiseren dat een deel van de scholen in het voortgezet onderwijs maatschappelijke stages aanbieden. Het kabinet verwacht dat jongeren via de stages maatschappelijk meer betrokken worden en dat sommige jongeren na de stage actief blijven als vrijwilliger.

Bespreek eerst met de leerlingen wat maatschappelijke stages inhouden en waarin zij verschillen van beroepsgerichte stages.

Controleer in de verslagen of de verschillende standpunten ook daadwerkelijk aan de orde komen. Als de leerling zijn mening geeft over maatschappelijke stages, is het van belang dat hij of zij argumenten geeft.

Extra waardering is er, als de leerling ook ingaat op standpunten die niet overeenkomen met zijn opvatting en die standpunten van commentaar voorziet.

Ter afronding kunt u gezamenlijk met de klas de opvattingen van de leerlingen bespreken en die als 'voor' en 'tegen' op het bord schrijven. In een stemming kan de klas vervolgens zijn goed- of afkeuring geven.

13. **WELKE UITKERING?** blz. 170

	uitkering(en)	motivatie
1. Vincent de Jong, een bouwvakker, krijgt last van zijn rug. Een keuringsarts vertelt dat hij niet meer in de bouw kan werken. Toch wordt hij maar voor 50 procent afgekeurd. De keuringsarts vindt dat hij geschikt is voor licht administratief werk.	WIA en WW	50 procent arbeidsongeschikt, 50 procent werkloos.
2. Tuncay Ozturk is geslaagd voor het mbo. Hij gaat direct na de diploma-uitreiking naar zijn familie in Turkije en werkt daar twee maanden in het restaurant van zijn oom. Als hij terugkomt in Nederland vindt hij geen werk.	WWB	Het werk in Turkije wordt niet aangemerkt als arbeidsverleden. Tuncay dient wel 21 jaar te zijn.
3. Ellen van Rooijen werkt op de administratie van een verzekeringsbedrijf. In de winter krijgt ze griep en ligt ze een week ziek op bed.	WULBZ	Werkgeversverplichting bij ziekte.
4. Ria Vogels is een vrouw van 35 jaar. Het huwelijk met haar man is stukgelopen. Ze heeft nog nooit gewekt en moet wel haar twee kinderen verzorgen.	WWB, AKW	Ria heeft geen arbeidsverleden.
5. Harry Hendriks zorgt voor zijn drie kinderen. Zijn vrouw werkte en zorgde voor het inkomen. Zijn vrouw is echter bij een verkeersongeluk overleden. Nu staat Harry er alleen voor.	ANW, AKW	De ANW geldt ook voor weduwnaars.
6. Harold de Koning werkt parttime bij een bedrijfsadviesbureau, waar hij 1.000 euro per maand verdient. Bij de zoveelste reorganisatie raakt hij zijn baan kwijt.	WW, WWB	WW is onvoldoende. WWB vult WW aan tot bestaansminimum.

14. **IN HET NIEUWS** blz. 170

a. Tv-kijkers kunnen bijvoorbeeld leren:

- hoe met weinig geld om te gaan;
- hoe het voelt om niet te kunnen kopen wat je wilt kopen;
- hoe je schulden kunt aflossen;
- welke winkels goedkoper zijn dan andere winkels;
- hoe andere mensen tegen je aan kijken als je niet veel te besteden hebt.

b. *Eigen mening leerling.*

Voorbeelden van argumenten:

Ja:

- Omdat je moet werken als je kunt werken, of je nu een alleenstaande moeder bent of niet.
- Maar alleen als haar kinderen naar school gaan en zij minder zorg heeft aan haar kinderen.

Nee:

- Omdat ze de zorg voor haar kinderen moet uitbesteden wanneer ze gaat werken.
- Je hebt een vrije keuze van werk: niemand kan je verplichten om te werken.

Dat betekent dus dat ze in dat geval geen uitkering krijgt.

15. **VAN DE WIEG TOT HET GRAF** blz. 171

leeftijdsgroep	voorzieningen en / of uitkeringen
Baby's en kleuters	1. kinderbijslag 2. consultatiebureau 3. crèche
Jongeren tot achttien jaar	1. kinderbijslag 2. naschoolse opvang 3. school(tand)arts 4. schoolzwemmen 5. gratis bibliotheek 6. studiefinanciering
Volwassenen	1. ziekenfonds 2. huurtoeslag 3. zorgtoeslag 4. volksverzekeringen 5. werknemersverzekeringen (indien werkend) 6. sociale voorzieningen
Bejaarden	1. AOW 2. huurtoeslag

16. **WERKGEVERS BELOVEN BETERSCHAP** blz. 171

1. b. Stichting van de Arbeid
2. a. WIA
3. a. arbeidsongeschiktheidsuitkering
4. c. MKB-Nederland
5. a. UWV

Antwoord op de vraag: je kunt dan terecht bij het UWV.

Geld maakt niet altijd gelukkig ... blz. 172

- a. Kostwinners in eenoudergezinnen hebben vaak een parttime baan of geen baan. In het laatste geval zijn ze aangewezen op een lage bijstandsuitkering.
- b. Na echtscheidingen is de positie van vrouwen vaak beduidend slechter dan die van mannen. Zij zitten vaker in een uitkeringssituatie.
- c. Zij hebben niet de kosten van kinderen, maar zijn vaak wel tweeverdieners.

WAAR GEEF JIJ HET AAN UIT? blz. 172

- a. *Eigen uitwerking leerling.*
 b. *Eigen uitwerking leerling.*

Hierbij als achtergrond de meest recente informatie - uit het Nibud Nationaal Scholierenonderzoek 2008-2009.

Inkomsten jongeren (in euro's per maand)

	jongens	meisjes
12 jaar	51	47
13 jaar	84	75
14 jaar	108	102
15 jaar	181	150
16 jaar	239	203
17 jaar	284	236
18 jaar	401	311

Uitgaven jongeren (in euro's per maand)

	jongens	meisjes
12 jaar	55	51
13 jaar	55	50
14 jaar	72	73
15 jaar	112	96
16 jaar	180	126
17 jaar	179	149
18 jaar	310	214

- c. *Eigen mening leerling.*

Voorbeelden van argumenten:

Argumenten voor:

- Vooral jongeren hebben schulden, dus is het een goed idee.
- Overdag kijken meer kinderen en jongeren en die zijn gevoeliger voor reclames.

Argumenten tegen:

- Iedereen is slim genoeg om te weten dat je geleend geld (met rente) moet terugbetalen: onzin dus.
- Lenen is voor veel mensen (jongeren) een mogelijkheid om, als je tijdelijk met minder inkomsten zit, toch je rekeningen te kunnen betalen: niet verbieden dus.

VIRTUEEL GELD VERDIENEN blz. 172

- a. *Bijvoorbeeld: internetcasino, backgammon en mahjong.*
 b. - Als je slim bent, kun je snel geld verdienen.
 - Die uitdaging trekt veel mensen aan.

6 DE VERZORGINGSSTAAT ONDER DRUK

VRAGEN blz. 173

1. - **Te veel mensen** kwamen in aanmerking voor een uitkering.
 - De uitkeringen leidden tot **afhankelijkheid** en boden geen prikkels om aan het werk te gaan.
 - Er was sprake van **misbruik**.

2. Door werkloosheid doen meer mensen een beroep op uitkeringen.
 - ↓
 - Minder werkende mensen moeten dan de premies betalen om die uitkeringen te financieren.
 - ↓
 - De premies zullen dus stijgen. Dit maakt arbeidskrachten weer duurder voor de bedrijven.
 - ↓
 - Mensen worden ontslagen en de koopkracht vermindert.
 - ↓
 - Minder vraag naar (luze) producten: bedrijven hebben minder werk.
 - ↓
 - Grotere werkloosheid.

3. Om het socialezekerheidsstelsel betaalbaar te houden, werd er **bezuinigd**. De echt zwakke groepen (langdurig werklozen) gingen er hierdoor op achteruit.

4. De verhoging van de leeftijd voor bijstand van **18 naar 21 jaar**. Dit past bij de christendemocratische visie dat eerst 'de naasten' hulp moeten bieden. In dit geval dus de ouders.

5. Aanpassingen:
 - De WW wordt nog maar een **beperkt aantal jaren** verstrekt.
 - De toelating tot de WIA is **strenger** geworden en wordt ook niet meer levenslang verstrekt.
 - Werkgevers moeten een **hogere WIA-premie** betalen als veel werknemers in hun bedrijf arbeidsongeschikt worden.
 - Uitkeringen stijgen niet meer automatisch met de **lonen** mee.

6. Het is een bezuinigingsmaatregel, omdat de **ex-echtgenoot** de bijstandsuitkering (ten dele) **betaalt**. Dat scheelt in de overheidsportemonnee.
Vraag in een klassengesprek of de verhaalplicht een terechte maatregel is. Moet dat bijvoorbeeld ook gelden als beide partners slechts een paar maanden getrouwd zijn geweest?

7. Werkgevers nemen niet altijd personeel aan om de atv-uren op te vullen. Werknemers nemen atv soms op als het rustig is. Of ze werken wat dagen harder om de achterstand van de atv-dag in te halen.

8. Door de dreigende vergrijzing ontstaat nu juist weer krapte op de arbeidsmarkt. De regering wil nu dat mensen tot hun 65ste doorwerken.
In de politiek groeit de aanhang om mensen tot hun 67^{ste} te laten doorwerken.
Vraag aan leerlingen in welke sector of bedrijfstak de vergrijzing duidelijk zichtbaar is. Het zou vreemd zijn als zij het onderwijs niet zouden noemen.

9. Gunstig voor de **werkgelegenheid**: loonmatiging maakt voor werkgevers de arbeid goedkoper. Zij nemen dan eerder nieuw personeel aan.
Gunstig voor de **economie**: als er meer mensen werken, hebben ook meer mensen geld om dingen te kopen. De behoefte aan producten en diensten neemt daardoor toe.

10. **UITKERINGEN IN BEELD** blz. 174

1. Gegevens over het totaal aantal uitkeringsontvangers door de jaren heen zijn te vinden bij het CBS. Via Statline kun je daar met behulp van de zoekfunctie zelf bepalen welke gegevens je wilt zien.
2. a. Zie de volgende basisgegevens.
 - b. Ziektewet, WAO en bijstand laten eerst een klimmende en vervolgens een dalende trend zien. Die daling is vooral het gevolg van een aantal maatregelen die de kosten van de sociale zekerheid moeten beteugelen:
 - **Ziektewet**: na de invoering van de WULBZ in 1996 daalde het aantal uitkeringen sterk.
 - **WAO** (later WIA): strenge herkeuringen van veel arbeidsongeschikten leidden tussen 2006 en 2009 tot een aanzienlijke daling van het aantal uitkeringen.
 - **Bijstand**: actieve begeleiding naar werk en scholing van ontvangers van bijstand leidde tot een scherpe afname.
 - c. Het aantal uitkeringen steeg het snelst in de tweede helft van de jaren zeventig en de beginjaren tachtig. Dat was toen het gevolg van een langdurige economische crisis die begon met de oliecrisis in 1973.

Opmerking: de dalende tendens tussen 2000 en 2009 is ook toe te schrijven aan een groeiende economie. In 2010 zijn de bijstands- en vooral de WW-uitkeringen sterk gestegen. Dit is het gevolg van de financiële en de daarop volgende economische crisis die een groot deel van wereld vanaf eind 2008 troffen.

Basisgegevens:

Ziektewet		WAO		Bijstand		WW	
1950	61.000	1950	98.000	1950	-	1950	-
1960	101.000	1960	133.000	1960	-	1960	22.000
1970	223.000	1970	295.000	1970	170.000	1970	25.000
1980	293.000	1980	661.000	1980	230.000	1980	69.000
1990	348.000	1990	879.000	1990	522.000	1990	205.000
2000	106.000	2000	957.000	2000	354.000	2000	189.000
2006	97.000	2006	863.000	2006	329.000	2006	249.000
2010	88.000	2010	735.590	2010	334.000	2010	441.000

11. **CARTOON** blz. 174

Uitleg: als het minder gaat met de economie, sneuvelen er banen. Werkgevers kijken naar cijfers, niet naar medewerkers.

Als iemand ontslagen wordt, valt hij in een gat. Door de verzorgingsstaat en voorzieningen als de WW en bijstand wordt dit gat verzacht.

DISCUSSIE?! blz. 174

Zie de toelichting Klassengesprekken aan het begin van deze handleiding.

Opmerkingen bij de stellingen:

"Iemand die vanwege een boerka, piercings of tatoeages geen werk kan vinden, heeft ook geen recht op een uitkering."

De wet stelt dat je bij **werkloosheid** je best moet doen om werk te vinden. Past daar het aanpassen van je uiterlijk ook bij? Als je (expres) een onverzorgde indruk maakt bij een sollicitatie riskeer je al snel een korting op je uitkering.

"Het moet makkelijker voor werkgevers worden om mensen te kunnen ontslaan."

Situatie juli 2010: de Tweede Kamer is verdeeld over de plannen om het **ontslagrecht** te versoepelen. Demissionair minister Donner (gesteund door de werkgevers, het CDA, de VVD en GroenLinks) pleit sterk voor een hervorming. De PvdA - gesteund door de SP en de vakbonden - is daar op tegen. Zij menen dat vooral oudere werknemers de dupe van de maatregelen zullen worden.

"Topmanagers in het bedrijfsleven mogen veel geld verdienen: zij zorgen voor de werkgelegenheid van duizenden mensen."

Liberalen en werkgeversorganisaties spreken bij de **hoge salarissen** van topbestuurders van 'beloningen overeenkomstig de markt', linkse partijen en vakbonden noemen het 'schandelijke zelfverrijking'. (situatie juli 2010) Steeds meer partijen keren zich tegen de topsalarissen, 'oprotpremies', en bonussen voor topbestuurders. Bij (semi-)overheidsbedrijven wordt steeds meer de Balkenende-norm (het salaris van de minister-president) als maximumsalaris voorgesteld.

12. **UITKERINGSFRAUDE** blz. 175

Hier wordt alleen aangegeven of iets strafbaar is of niet. De keuze of er ergens sprake is van misbruik, is namelijk een subjectieve.

1. Een horecagelegenheid in Zandvoort ...
Niet strafbaar. *De beschreven situatie wordt in de seizoenshoreca vaak toegepast.*
2. Een jongen en een meisje gaan samenwonen ...
Strafbaar. *De jongen fraudeert. Zijn vriendin moet hem onderhouden.*
3. Een jongen van 24 jaar is opgeleid voor metselaar ...
Strafbaar. *Om voor een uitkering in aanmerking te komen moet je beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Deze jongen is dat niet. Hij riskeert een korting op zijn uitkering of zelfs stopzetting. De jongen vervult echter wél een maatschappelijke behoefte. De overheid heeft voor dit soort problemen een oplossing gecreëerd: een aantal werkzaamheden mag met behoud van uitkering worden gedaan en in andere gevallen worden uitkeringen soms gebruikt om de werkzaamheden gedeeltelijk te financieren.*
4. Een supermarkt heeft een methode ontdekt ...
Niet strafbaar. *Dit gebeurt vaak in de detailhandel. Men moet het ontslag wel aannemelijk maken; de reden mag niet zijn: "We ontslaan deze persoon, want we willen een goedkopere, jongere kracht aannemen." De supermarkt zal een andere dan de werkelijke reden opgeven of werken met tijdelijke contracten.*
5. Een timmerman is wegens rugklachten volledig afgekeurd ...
Niet strafbaar. *Het gaat hier om niet-betaald, vrijwilligerswerk.*
6. Een gescheiden vrouw heeft drie kinderen ...
Strafbaar. *Ze is verplicht bijverdiensten op te geven. Deze worden mogelijk voor een deel in mindering gebracht op de uitkering.*

13. **VERPLICHT SOLLICITEREN** blz. 175

a. *Eigen mening leerling.*

Voorbeelden van antwoorden:

Ja, ze is weer hersteld; er is geen reden meer om een uitkering te hebben.

Nee, het is kennelijk een hoogopgeleide vrouw. Werk onder haar niveau kan ook weer stress geven.

b. *Eigen mening leerling.*

Voorbeelden van antwoorden:

Ja, ze heeft nog zo veel dingen die ze kan doen met haar beperkingen.

Nee, ze is duidelijk nog niet in orde. Ze schrijft wel erg voorzichtig: "... dat ik wellicht nog administratief en/of archiefwerk zou kunnen verrichten."

c. *Eigen mening leerling.*

Voorbeelden van antwoorden:

Ja, het is een keurige, eerlijke brief.

Nee, de manier waarop ze zich presenteert is nou niet bepaald een hebbing voor een werkgever.

14. **HEROÏNEDEALER MET UITKERING** blz. 176

Eigen uitwerking leerling.

Welke situatie beoordelen de leerlingen als de ergste? Ga in een klassengesprek in op de motieven.

15. **WINTERSCHILDER KRIJGT GEEN UITKERING** blz. 176

a. Via **reclamespotjes** op radio en televisie en **lagere tarieven** voor schilderwerk in de winter.

b. Voor **werknemers**:

- minder kans op een vaste baan;
- geen inkomsten in de wintermaanden;
- minder mogelijkheden voor het krijgen van een hypotheek.

Voor **werkgevers**:

- zij moeten zelf niet-inzetbare werknemers doorbetalen in de winter, en dus
- nemen zij minder schilders in vaste dienst.

c. Andere voorbeelden van beroepen met periodiek weinig werk zijn:

- strandhoreca, want er zijn buiten de zomermaanden nauwelijks toeristen;
- bollenpellers, want er is in de winter geen werk;
- medewerkers van kunstijsbanen, want deze banen zijn maar een deel van het jaar open;
- artiesten, want in de zomermaanden programmeren theaters geen voorstellingen.

7 DE TOEKOMST VAN DE VERZORGINGSSTAAT

VRAGEN blz. 177

1. - De kosten voor de overheid zijn gedaald.
 - Het aantal werkenden is gestegen.
 - De omvang en de instroom in de WIA is gedaald.
 - Het aantal fraudegevallen is verminderd.
 - Het verzuim door ziekte is gedaald.

2. - Mensen met een uitkering zijn er financieel op achteruit gegaan.
 - Sollicitanten met een zwakkere gezondheid worden vaak afgewezen.
 - De eisen om een bijstandsuitkering te krijgen zijn verscherpt. Er zijn mensen die daarom een baan moeten accepteren die niet overeenkomt met hun opleiding.
 - Veel arbeidsongeschikten zijn na herkeuring (een deel van) hun uitkering kwijtgeraakt.
 - Er zijn veel bezuinigingen doorgevoerd, bijvoorbeeld in de verzorging.

3. Werkgevers zijn bang dat iemand met een WIA-verleden weer ziek wordt. En dan moeten zij betalen.

4. Bij veel hoogopgeleide allochtonen wordt het **diploma niet erkend**. Zij zijn dan gedwongen eenvoudiger werk te accepteren.

5. *Eigen mening leerling.*
*Vooralsnog lijkt de **pessimistische** visie de overhand te hebben. Dit blijkt uit plannen om de AOW-leeftijd te verhogen en AOW'ers te laten meebetalen aan de AOW.*

6. a. **Mantelzorg** is de aanvullende zorg aan hulpbehoevenden door kennissen, buurtgenoten en familie. Kenmerkend is dat deze hulp niet-professioneel is.
b. Het CDA.
Behandel in een klassengesprek de filosofie achter de mantelzorg. Vinden de leerlingen de mantelzorg een goed idee of vinden zij dat in onze moderne samenleving de zorg vooral verleend moet worden door betaalde, professionele krachten?

7. Werkgelegenheid vergroten:
 - De **VVD** wil de loonkosten, de uitkeringen en de belasting verlagen.
 - De **PvdA** wil dat de overheid de werkgelegenheid stimuleert; denk aan gesubsidieerde banen en investeringen in projecten en bedrijven.

8. **Minder solidariteit** betekent: minder bereidheid om premies te betalen (voor anderen).
Gevolg: de sociale ongelijkheid zal toenemen.
Vraag naar de mening van leerlingen en wijs hen op het verschil tussen Zweden (hoge belasting maar ook hoog voorzieningenniveau) en Amerika.

9. Zij zullen links stemmen. Dus op de PvdA, SP of GroenLinks. Dat zie je aan het slotcitaat: "Wij hoeven niet rijker te worden ten koste van medeburgers die het een stuk minder hebben."

10. **OPLOSSINGEN** blz. 178

oplossing	welk deel sociale zekerheid	partij of organisatie
1. Een lager minimumloon maakt arbeid goedkoper, waardoor werklozen sneller werk krijgen. Resultaat: minder WW-uitkeringen.	Werknemersverzekeringen	Werkgeversorganisaties, VVD, PVV
2. De AOW blijft betaalbaar als meer mensen blijven werken. Dus: verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd tot bijvoorbeeld 67 jaar.	Werknemersverzekeringen Volksverzekeringen	Werkgeversorganisaties, VVD <i>Ook andere politieke partijen menen steeds meer dat verhoging van de AOW-leeftijd onontkoombaar is.</i>
3. Voorkómen van arbeidsongeschiktheid en ziekte scheelt miljarden. Als de arbeidsomstandigheden veiliger en gezonder worden, kunnen de premies dalen.	Werknemersverzekeringen	Werknemersorganisaties, PvdA, SP, Groenlinks, ChristenUnie
4. Bestrafen van arbeidsongeschiktheid en ziekte. Dus WIA-uitkeringen verlagen en de eerste ziekte-dagen niet doorbetalen.	Werknemersverzekeringen	Werkgeversorganisaties, VVD
5. Er hoeft helemaal niet op het socialezekerheidsstelsel bezuinigd te worden als de hogere inkomens meer belasting en premies gaan betalen.	Sociale voorzieningen Volksverzekeringen Werknemersverzekeringen	Werknemersorganisaties, PvdA, SP
6. De overheid moet een minstelsel invoeren. Alles blijft dan wel verzekerd, maar minder. Wat je extra wilt, moet je zelf bijverzekeren. Resultaat: lagere kosten.	Werknemersverzekeringen Volksverzekeringen	VVD
7. Het UWV WERKbedrijf moet werklozen dwingen werk te accepteren dat onder hun opleidingsniveau ligt. Resultaat: minder WW-uitkeringen.	Werknemersverzekeringen	Werkgeversorganisaties, CDA, VVD, PVV

11. **GEVAARLIJKE HOBBY** blz. 178

- a. *Eigen mening leerling.*
Overweging: moeten werkgevers opdraaien voor ongelukken die werknemers in hun vrije tijd krijgen? De huidige wetgeving staat werkgevers niet toe sollicitanten te weigeren die bijvoorbeeld aan kitesurfen of motorracen doen.
- b. Bij blijvend letsel volgt eerst een uikering op basis van de **WULBZ**. Na twee jaar komt er dan een **keuring** door het UWV. Als het UWV oordeelt dat de man niet meer kan werken, komt hij in aanmerking voor een **WIA-uitkering**. In de huidige wetgeving wordt bij blijvend letsel niet gekeken hoe iemand aan dit letsel komt: op het werk of in de privé-situatie.
De WAO verving de Ongevallenwet uit 1921 en de Invaliditeitswet uit 1913.
De Ongevallenwet dekte uitsluitend het 'risque professionnel' (d.w.z. bedrijfsongevallen en beroepsziekten), terwijl de Invaliditeitswet voorzag in uitkeringen voor arbeidsongeschiktheid die buiten het werk was ontstaan (het 'risque sociale').

12. **WULBZ** blz. 179

- Omdat werkgevers bij ziekte van werknemers voor de kosten opdraaien, zullen zij niet graag een sollicitant met een kwaal aannemen.
- Hij kan protesteren bij het CWI (heet nu UWV WERKbedrijf) of de rechter over de zaak laten beslissen.

Eigen mening leerling.

Voorbeeld van een antwoord:

Protest voelt misschien goed, maar geeft de baan niet terug. Als de werkgever een andere reden voor het ontslag aangeeft, is zijn oorspronkelijke motief heel moeilijk te bewijzen.

13. **WOORDZOEKER** blz. 179

G	E	A	K	F	F	F	H	G	Z	O
N	I	A	I	L	N	I	F	N	O	V
I	S	K	N	E	E	N	R	I	R	E
Z	S	L	D	X	D	A	I	L	G	R
J	E	Y	E	I	I	N	C	E	T	H
I	C	K	R	B	E	C	T	D	O	E
R	E	T	B	E	B	I	I	R	E	I
G	R	I	I	L	R	E	E	E	S	D
R	V	E	J	E	A	R	D	V	L	S
E	V	T	S	A	E	I	U	S	A	U
V	U	I	L	N	D	N	A	N	G	i
H	T	R	A	E	N	G	R	E	T	T
A	A	A	G	N	E	S	F	M	T	G
A	L	D	W	E	S	T	R	O	K	A
N	E	I	M	E	S	E	R	K	S	V
W	U	L	B	Z	A	K	I	N	N	E
E	E	O	N	B	P	O	E	I	D	N
E	M	S	I	L	A	R	E	B	I	L
R	Y	F	D	N	A	T	S	J	i	B

De antwoorden zijn:

- inkomensverdeling
- zorgtoeslag
- bijstand
- passende arbeid
- VUT
- overheidsuitgaven
- financieringstekort
- solidariteit
- kinderbijslag
- frictie
- recessie
- flexibele
- liberalisme
- WULBZ
- fraude
- vergrijzing

- De WIA-premie is **afhankelijk van het aantal werknemers in een bedrijf**.
- Niet waar:** tot 1 januari 2008 was de premie afhankelijk van het aantal werknemers dat arbeidsongeschikt is geworden in het bedrijf. Na 1 januari 2008 werd de premie voor alle bedrijven gelijkgeschakeld. Dus ongeacht de branche of het bedrijf.

Keuzeopdrachten blz. 180 en 181

INTERVIEW: DE WERKSITUATIE

Kijkt u bij de beoordeling onder meer of inhoudelijke vragen als 4, 5, 6 en 10 niet te oppervlakkig zijn beantwoord.

Beoordeel ook of leerlingen zelf vragen hebben toegevoegd, zoals in de opdracht wordt gevraagd. Leerlingen vinden de opdracht vooraf soms lastig, maar zijn achteraf meestal enthousiast.

ONDERZOEK: TWEE BANEN

Let er bij de beoordeling op of in de vergelijking alle vier aspecten aan bod komen.

Vraag de leerlingen de gebruikte bronnen in hun verslag te noemen. Extra waardering is er voor de leerlingen die een kort interview met iemand hebben gehad.

PERSONEELSADVERTENTIE

Deze opdracht laat de leerlingen zien dat personeelsadvertenties vaak onduidelijk en onvolledig zijn.

1. *Wijs er op dat een **functienaam** niet alles zegt. De ene verkoper moet de hele dag achter een balie staan (bijvoorbeeld slagerij), de andere moet veel meer service verlenen (bijvoorbeeld kledingzaak).*
2. *In de meeste advertenties worden de **taken** vermeld, in sommige niet. Sommige taakomschrijvingen zijn echter vrij algemeen en onduidelijk.*
3. *Vaak niet meer dan de **naam** van het bedrijf en het **product** of de **dienst** die het levert.*
4. *In het lesboek staan de **arbeidsvoorwaarden** genoemd op bladzijde 157. In advertenties staat vaak weinig vermeld of iets algemeen als 'Onze arbeidsvoorwaarden zijn marktconform'.*
5. *Eigen mening leerling.*
6. *Eigen mening leerling.*
7. a. *Enkele voorbeelden:*
 - *Waarom wil je hier werken?*
 - *Heb je al eens eerder gewerkt en hoe waren je ervaringen daar?*
 - *Welke opleiding heb je gevolgd?*
 - *Kun je onder spanning werken?*
- b. *De bedoeling is dat de leerlingen vragen naar zaken die **niet duidelijk** zijn in de advertentie, zoals:*
 - *Wat houdt het werk precies in?*
 - *Wat doet het bedrijf precies?*
 - *Wat zijn de werktijden?*
 - *Werk ik samen met anderen?*
 - *Wat is het salaris?*

*Het vragen naar het **salaris** is een **discussiepunt**: zou je dat in een sollicitatiegesprek wel of niet vragen? Veel leerlingen zijn hier huiverig voor, maar over het algemeen wordt het als een normale vraag beschouwd.*

RI&E

De test op www.RIE.nl omvat veel vragen. Zorg dat de leerling de **tijd** neemt voor het invullen. Het gaat uiteindelijk om het aantal '**risicoantwoorden**'.

Het is zaak dat de leerling de terreinen waar veel risicoantwoorden gegeven worden eruit licht en een verklaring geeft.

In de voorgestelde aanbevelingen is het van belang een onderscheid te maken naar wat de **school** (als organisatie) kan doen en wat de **leerlingen zelf** ter verbetering van de situatie kunnen doen.

SOCIALE PARTNERS IN HET NIEUWS

- a. Let erop dat de leerling ook daadwerkelijk de kern van de beide artikelen weergeeft.
- b. Uit het antwoord op deze vraag blijkt of de leerling twee juiste artikelen heeft gekozen. In veel gevallen zal het om tegenstellingen tussen **werkgevers** en **werknemers** gaan, maar in het huidige poldermodel is vaak ook de **overheid** een partij.
- c. Belangrijk is dat de genoemde standpunten de **belangentegenstelling** duidelijk maken. U kunt de leerling vragen welk standpunt hij of zij inneemt. Verhelderend is daarbij de opdracht dat de leerling de standpunten van de 'tegenpartij' moet weerleggen.

VAN WAO NAAR WIA

Het gaat hier om een zeer omvangrijke opdracht. Het valt daarom te overwegen om het zoeken naar informatie te verdelen over de verschillende groepen. Zo kan de ene groep de normen en waarden die bij arbeidsongeschiktheid een rol spelen achterhalen; een andere groep kan de belangen van werkgevers, werknemers en arbeidsongeschikten onderzoeken; een derde groep concentreert zich op de standpunten van politieke partijen hierbij.

De gevonden informatie kan worden gedeeld met andere groepen, waarna elke groep de analyse voor zichzelf kan maken.

De opdracht is geschikt als Praktische Opdracht.

INTERNET @ CAO

1. Een **bedrijfstak**-cao geldt voor een hele bedrijfstak, bijvoorbeeld de metaal-cao of de bouw-cao. Een **ondernemings**-cao wordt afgesloten met één grote werkgever, bijvoorbeeld Philips, ING of V&D.
2. Dat betekent dat alle ondernemingen in de bedrijfstak zich aan de cao moeten houden.
De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid kan een cao algemeen bindend verklaren.
3. *Eigen mening leerling.*
Argumenten:
 - Laat het maar aan de werkgevers zelf over. Die kunnen dan met hun werknemers onderhandelen.
 - Ook werknemers die geen lid van een bond zijn profiteren nu van een cao.
 - Ondernemingen in een bedrijfstak zijn niet gelijk. Sommige maken grote winst en andere draaien met verlies. Het is dan oneerlijk om ze bij een cao over een kam te scheren.
4. *Eigen mening leerling.*
5. De bonden willen niet dat werknemers er financieel op achteruitgaan. De geëiste loonsverhoging zal dus in ieder geval altijd gelijk zijn aan de inflatie.
Alleen bij een economische recessie zal de bond deze eis mogelijk laten vallen omdat bedrijven het dan vaak al moeilijk genoeg hebben.
6. *Eigen mening leerling.*

INTERNET @ DE ARME KANT VAN NEDERLAND

1. Uitgangspunten:
 - Armoede is onrecht.
 - Armoede is een politieke keuze.
 - Hulp bieden moet gepaard gaan met protesten richting politiek en samenleving.
 - Hulp moet in samenwerking met de betrokkenen gebeuren.
 - Armoede treft vooral vrouwen.
 - De vrijemarkteconomie leidt tot tegenstellingen tussen rijk en arm.
2. Met "Armoede is een politieke keuze" bedoelen ze dat politieke maatregelen hebben geleid tot de scheiding tussen rijk en arm en de armoede onder een grote groep mensen.
Dat houdt ook in dat de politiek de mogelijkheden heeft om de armoede te verkleinen, bijvoorbeeld door het verhogen van het minimumloon en de uitkeringen. Maar slechts een paar (linkse) partijen zijn daartoe bereid.
3. a. *Eigen uitwerking leerling.*
Situatie april 2010:
De projecten zijn:
 - Eerste hulp bij schulden.
 - Dossier armoede in Nederland.
 - Helpen onder protest.
 - Onderzoek armoede in Nederland.
 - Gids betaalbare vakanties.
 - Jongeren en armoede.
- b. *Eigen mening leerling.*

INTERNET @ TEST JEZELF

1. *Eigen uitwerking leerling.*
2. *Eigen uitwerking leerling.*
3. *Eigen uitwerking leerling.*

JUIST OF ONJUIST? blz. 183

	juist	onjuist
1. Vrijwilligerswerk valt onder de definitie van arbeid	X	
2. Maslow bepaalde het arbeidsethos in de negentiende eeuw.		X <i>Nee, hij onderscheidde vijf basisbehoeften.</i>
3. In Nederland is werk een sociaal recht.	X	
4. De sociale mobiliteit in onze samenleving is vanaf de jaren zestig toegenomen.	X	
5. De kwaliteit van werk wordt bepaald door factoren als arbeidsvoorwaarden, arbeidsverhoudingen, arbeidsomstandigheden en arbeidsinhoud.	X	
6. De Arbowet geeft richtlijnen voor de arbeidsverhoudingen binnen een bedrijf.		X <i>Nee, voor de arbeidsomstandigheden.</i>
7. Je loon valt onder de primaire arbeidsvoorwaarden, je werktijden behoren tot de secundaire arbeidsvoorwaarden.		X <i>Werktijden vallen ook onder de primaire arbeidsvoorwaarden.</i>
8. De werkgeversorganisaties en de vakbonden worden samen de sociale partners genoemd.	X	
9. Bij conjuncturele werkloosheid verdwijnen banen voorgoed.		X <i>Nee, als de economie aantrekt komen ze terug.</i>
10. Een vrijmarkteconomie kan alleen functioneren als er sprake is van een sterk overheidsingrijpen.		X <i>Bij een vrijmarkteconomie hoort een minimale overheidsbemoediging.</i>
11. Nederland is op dit moment zowel een verzorgingsstaat als een welvaartsstaat.	X	
12. Sociaaldemocraten zijn sterk voor een vrijmarkteconomie.		X <i>Liberalen zijn voorstanders van een vrijmarkteconomie.</i>
13. De AOW is de meest bekende werknemersverzekering.		X <i>AOW is een volksverzekering.</i>
14. De WIA voorziet iemand van een inkomen bij arbeidsongeschiktheid.	X	
15. De bijstand wordt wel het vangnet onder het stelsel van sociale zekerheid genoemd.	X	
16. Meteen na de Tweede Wereldoorlog kwam de sociale zekerheid in ons land in de problemen.		X <i>Nee, pas in de jaren zeventig en tachtig.</i>
17. De verhaalplicht betekent dat een werknemer bij werkloosheid verplicht is te solliciteren.		X <i>Nee, betekent dat een gemeente de bijstand voor een vrouw verhaalt op haar ex-man.</i>
18. De christendemocraten benadrukken de functie van het maatschappelijke middenveld in een verzorgingsstaat.	X	
19. Door de bezuinigingen is het financieringsstekort in de afgelopen jaren gedaald.	X	